

Justitieutskottets betänkande

1976/77:24

med anledning av propositionen 1976/77:100 såvitt gäller anslag till rättshjälp m. m. jämte motioner

ANDRA HUVUDDITELN

Rättshjälp m. m.

1. **Rättshjälpkostnader.** Regeringen har i propositionen 1976/77:100 bilaga 5 (justitiedepartementet) under punkten E 1 (s. 56) föreslagit riksdagen att till Rättshjälpkostnader för budgetåret 1977/78 anvisa ett förslagsanslag av 120 000 000 kr.

Motioner

I motionen 1976/77:240 av herr Fridolfsson (m) hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag om sådana ändringar i rättshjälpslagen att näringsidkare ges möjlighet att få rättshjälp också i angelägenheter som berör hans näringsverksamhet.

I motionen 1976/77:642 av herrar Sörenson (s) och Hugosson (s) hemställs att riksdagen hos regeringen begär att den pågående utredningen rörande rättshjälpsadministrativa frågor, utöver tidigare direktiv också ges uppdraget att vidta en översyn av rättshjälpslagen i syfte att ge de sämst ställda det ytterligare stöd de behöver för att nå fram till det mål reformen från början avsåg.

Utskottet

Från förevarande anslag bestrids de rättshjälpkostnader (förmåner) som enligt rättshjälpslagen skall betalas av allmänna medel, dvs. framför allt ersättning till offentlig försvarare samt biträde vid allmän rättshjälp. I propositionen föreslås en uppräknig av anslaget med 13 milj. kr. till 120 000 000 kr.

Utskottet har ingen erinran mot regeringens medelsberäkning.

Sedan rättshjälpslagen trädde i kraft den 1 juli 1973 har i skilda sammanhang aktualiserats olika frågor angående tillämpningen av den nya lagstiftningen. I vissa hänseenden har vidtagits ändringar i lagen (se prop. 1974:71, JuU 18, rskr 235 och prop. 1975/76:47, JuU 17, rskr 112). I maj 1975 har uppdragits åt särskilda sakkunniga, rättshjälpsutredningen (Ju 1975:07), att göra en allmän översyn av rättshjälpsystemet.

Enligt direktiven för utredningen bör dess arbete i första hand inriktas

på att effektivisera de olika rättshjälpsformerna. Härvid aktualiseras såväl dessas tillämpningsområde och innehåll som olika organisatoriska frågor. Utgångspunkten bör enligt direktiven vara att allmän rättshjälp också i fortsättningen skall utgöra grunden för systemet, kompletterad med rättshjälp åt misstänkt i brottmål och rättshjälp genom offentligt biträde. Utredningen har i början av år 1976 fått tilläggsdirektiv, som bl. a. tar sikte på utredningens omprövning av frågan om näringsidkares möjlighet att få rättshjälp. Enligt tilläggsdirektiven skall utredningen också undersöka spörsmålet om kostnadsansvaret för motparts rättegångskostnad och frågan om en utvidgning av rättshjälpsförmånerna vid bodelning. Utredningen beräknas avlämna sitt betänkande sommaren 1977.

I motionen 240 yrkas att riksdagen hos regeringen skall begära förslag om sådana ändringar i rättshjälpslagen att näringsidkare ges möjlighet att få rättshjälp också i angelägenheter som berör hans näringsverksamhet. I motionen 642 framställs yrkande av innebörd att rättshjälpsutredningen skall ges i uppdrag att vidta en översyn av rättshjälpslagen i syfte att ge de sämst ställda det ytterligare stöd de behöver för att nå fram till det mål reformen från början avsåg.

Frågan om rättshjälp åt näringsidkare har utskottet behandlat vid flera tidigare tillfällen, senast förra året (se JuU 1975/76:24). Nu liksom tidigare får utskottet hänvisa till att det enligt direktiven för rättshjälpsutredningen ankommer på utredningen att undersöka om nuvarande regel såvitt avser näringsidkares möjlighet att få rättshjälp bör vikmakthållas. När frågan prövades år 1975 framhöll utskottet bl. a. vikten av att särskild uppmärksamhet ägnas de speciella problem av jämställdhetsnatur som onekligen föreligger för mindre och medelstora företagare när det gäller rätten till rättshjälp. I de förut nämnda tilläggsdirektiven till rättshjälpsutredningen förordas att utredningen undersöker bl. a. den här berörda frågan med beaktande av vad utskottet anfört. Det i motionen 240 upptagna spörsmålet övervägs alltså av rättshjälpsutredningen. Någon riksdagens åtgärd till följd av motionen erfordras därför inte.

Med anledning av önskemålet i motionen 642 vill utskottet framhålla att en given utgångspunkt för rättshjälpsutredningens översyn enligt dess direktiv är att det rättsskydd som avsågs med rättshjälpsreformen skall vidmakthållas. Målet bör enligt direktiven vara att samhällets rättshjälp i större utsträckning än f. n. anpassas efter den rättssökande allmänhetens behov. Härvid bör utredningen i första hand inriktas på att effektivisera de olika rättshjälpsformerna. Enligt direktiven bör utredningen vidare bl. a. överväga om förmånerna vid allmän rättshjälp i tillräcklig grad tillgodoser de anspråk på bistånd som kan ställas i skilda hänseenden. Med hänsyn till det uppdrag som sålunda lämnats rättshjälpsutredningen saknas skäl till någon riksdagens åtgärd i anledning av motionen 642.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen till *Rättshjälpkostnader* för budgetåret 1977/78 anvisar ett förslagsanslag av 120 000 000 kr.,
2. att riksdagen beträffande *rättshjälp åt näringsidkare* avslår motionen 1976/77:240,
3. att riksdagen beträffande *översyn av rättshjälpslagen* avslår motionen 1976/77:642.

2. Allmänna advokatbyråer: Uppdragsverksamhet. Bidrag till allmänna advokatbyråer. Utskottet tillstyrker regeringens förslag under punkterna E 2 och E 3 (s. 57–59) och hemställer

att riksdagen för budgetåret 1977/78 anvisar

1. till *Allmänna advokatbyråer: Uppdragsverksamhet* ett förslagsanslag av 1 000 kr.,
2. till *Bidrag till allmänna advokatbyråer* ett förslagsanslag av 500 000 kr.

3. Ersättning åt vittnen m. m. Regeringen har under punkten E 4 (s. 59 och 60) föreslagit riksdagen att till Ersättning åt vittnen m. m. för budgetåret 1977/78 anvisa ett förslagsanslag av 23 000 000 kr.

Motion

I motionen 1976/77:242 av fru Ludvigsson (s) och fru Nilsson i Sunne (s) hemställs att riksdagen hos regeringen begär förslag om att reglerna för ersättning till vittnen omarbetas så att de bättre svarar mot det aktuella inkomstbortfallet.

Utskottet

Från anslaget bestrids en rad olika kostnader för rättegångsväsendet, bl. a. de i föreliggande motion berörda ersättningarna av allmänna medel till vittnen.

Ersättning av allmänna medel till vittne, målsägande m. fl. utgår enligt vittnesersättningskungörelsen (1973:262) f. n. med högst 100 kr./dag för mistad inkomst eller på annat sätt åsamkad ekonomisk förlust (ersättning för tidsspillan). Därjämte ersätts nödvändiga kostnader för uppehälle (traktamente) och för resa (reseersättning). Traktamentet får bestämmas till högst 35 kr. om dagen eller, om den som kallats har utgift för nattlogi eller andra särskilda omständigheter föreligger, till högst 75 kr. Reseersättning utgår enligt de grunder som gäller för statsjämbuden i lägsta reseklass vid tjänsteresa inom landet.

Gällande maximibelopp för ersättning för tidsspillan fastställdes den 1 juli 1975, då det höjdes från 85 kr./dag. Samtidigt skedde också en uppräknings av traktamentsbeloppen till nyss angiven nivå.

I motionen 242 framhålls att det är angeläget att främja beredvilligheten hos den enskilde att på kallelse inställa sig som vittne inför domstol. Motionärerna uttalar att nu utgående ersättning framstår som alltför låg i förhållande till dagens penningvärde och endast i undantagsfall torde täcka en förlorad dagsförtjänst. Mot bl. a. denna bakgrund föreslår motionärerna att riksdagen hos regeringen skall begära en omarbetning av nuvarande regler så att de bättre svarar mot det aktuella inkomstbortfallet.

Utskottet delar i och för sig den av motionärerna framförda uppfattningen om angelägenheten av att ersättningsbeloppens storlek inte får öva inflytande på allmänhetens beredvillighet att vittna inför domstol. Med hänsyn till den nyligen genomförda uppräknings av maximibeloppen för ersättning för tidsspillan och för traktamente saknas emellertid enligt utskottets mening anledning att f. n. påkalla en översyn av hithörande bestämmelser i vittnesersättningskungörelsen. Vad nu sagts hindrar inte att frågan – inte minst med hänsyn till förändringarna i penningvärdet – bör följas med uppmärksamhet. Utskottet avstyrker bifall till motionen 242.

Utskottet har ingen erinran mot regeringens medelsberäkning under ifrågavarande punkt.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen till *Ersättning åt vittnen m. m.* för budgetåret 1977/78 anvisar ett förslagsanslag av 23 000 000 kr.,
2. att riksdagen beträffande *omarbetning av vittnesersättningskungörelsen* avslår motionen 1976/77:242.

Stockholm den 3 mars 1977

På justitieutskottets vägnar
ASTRID KRISTENSSON

Närvarande: fru Kristensson (m), fröken Mattson (s), herrar Polstam (c), Jönsson i Malmö (s), Johansson i Växjö (c), Nygren (s), Petersson i Röstånga (fp), fru Bergander (s), herr Raneskog (c), fru Andersson i Kumla (s), herr Winberg (m), fru Wiklund (c), herr Lidbom (s), fru André (c) och herr Se-gerstedt (s).